

DRET INTERNACIONAL PUBLIC

Curs Acadèmic 2019-2020

Prof. Karla D. Zambrano González

Esta obra está protegida con una [Licencia Creative Commons Atribución-NoComercial-SinDerivar 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

TEMA 9. Les competències de l'Estat sobre els espais marins i l'espai aeri

I. COMPETÈNCIES SOBRE ELS ESPAIS MARINS

A) Aspectes generals

—> L'Estat exerceix les seues competències sobre els espais marins adjacents a les seues costes.

Les normes internacionals que regulen aquests espais són en bona part regles consuetudinàries que s'han codificat a través de convenis internacionals.

Art. 311 de la CNUDM de 1982

“1. Aquesta Convenció prevaldrà, en les relacions entre els Estats Parts, sobre les Convencions de Ginebra sobre el Dret de la Mar de 29 d'abril de 1958.

2. Aquesta Convenció no modificarà els drets ni les obligacions dimanants d'altres acords compatibles amb ella i que no afecten el gaudi dels drets ni al compliment de les obligacions que als altres Estats corresponguen en virtut de la Convenció”.

- CNUDM de 1982

--> Recull normes sobre les aigües interiors, mar territorial, zona contigua i alta mar, normes aplicables als bucs, els estrets, llibertat de trànsit, estats arxipelàgics, pas innocent, conservació dels recursos, dret d'accés al mar, cooperació, prevenció de la contaminació, etc.

Generalment es pot fer una distinció entre espais marins sotmesos a la sobirania o jurisdicció de l'Estat riberenc i espais marins situats fora dels límits de la jurisdicció nacional.

B) Espais marins sota la sobirania o jurisdicció de l'Estat riberenc

Els espais marins sotmesos a la sobirania o jurisdicció de l'Estat riberenc són: **les aigües interiors, la mar territorial, la zona contigua, la zona econòmica exclusiva, la plataforma continental** i, en el cas dels **Estats arxipelàgics, les aigües arxipelàgiques.**

1. Línies de base: estableix el traçat a partir del qual ha de fixar-se l'extensió dels espais marins.

Distinció entre línies de base normal, línies de base rectes i arxipelàgiques.

2. Aigües interiors: són les aigües marines que queden del costat de la terra ferma una vegada traçades per l'estat les línies de base al llarg de les seues costes. L'estat exerceix la totalitat de les competències que integren la seua sobirania, per la qual cosa els seus poders són equivalents dels que desplega sobre el territori. Així mateix, té dret a regular de manera discrecional l'accés a bucs estrangers a les seues aigües interiors i ports.

3. Aigües arxipelàgiques: L'Estat arxipèlag pot establir els seus espais marins a partir de les "línies de base d'arxipèlagiques"

CONDICIONS

Article 47.- Línies de base arxipelàgiques

1. Els Estats arxipelàgics podran traçar línies de base arxipelàgiques rectes que unisquen els punts extrems de les illes i els esculls emergents més allunyats de l'arxipèlag, a condició que dins de tals línies de base queden compreses les principals illes i una àrea en la qual la relació entre la superfície marítima i la superfície terrestre, inclosos els atol·lons, siga entre 1 a 1 i 9 a 1.
2. La longitud de tals línies de base no excedirà de 100 milles marines; no obstant això, fins a un 3°/o del nombre total de línies de base que tanquen un arxipèlag podrà excedir d'aqueixa longitud, fins a un màxim de 125 milles marines.
3. El traçat de tals línies de base no es desviarà apreciablement de la configuració general de l'arxipèlag.

- Les aigües tancades per les línies de base arxipelàgiques es denominen “aigües arxipelàgiques” i estan sotmeses a la sobirania de l'Estat arxipelàgic; aquesta sobirania s'estén també al llit i al subsol d'aqueixes aigües i als recursos continguts en ells.

Els bucs de tots els Estats gaudeixen del dret de pas innocent a través de les aigües arxipelàgiques. Aquest dret ha d'exercir-se en les mateixes condicions que el pas innocent pel mar territorial i respectant la delimitació de les aigües interiors establertes per l'Estat riberenc (art. 52.1)

PERÒ, els Estats arxipelàgics podran designar vies marítimes arxipelàgiques i rutes aèries sobre elles, en les quals tots els bucs i aeronaus gaudeixen del dret de pas.

I si un Estat arxipelàgic no designa aquestes vies?

El dret de pas s'exercirà a través de les rutes utilitzades normalment per a la navegació internacional.

Això no obstant, les rutes establertes han de ser adequades per al pas ininterromput i ràpid de bucs i aeronaus estrangers per les seues aigües arxipelàgiques o sobre elles i el mar territorial adjacent.

4. **Mar territorial:** és la franja de mar adjacent al territori o les aigües interiors d'un estat riberenc. Té un màxim de dotze milles marines comptades des de la línia base. El seu règim jurídic s'estén a l'espai aeri que hi ha sobre ell així com al seu llit i subsòl (article 2 de la Convenció). L'Estat exerceix totes les competències que integren la sobirania excepte el dret de “**pas innocent**”.

Pas innocent: el dret dels bucs de tots els Estats a navegar pel mar territorial amb la finalitat de travessar-lo, sense entrar en aigües interiors. Aquest dret es pot suspendre per motius de seguretat.

Restriccions sobre el “pas innocent” Exemple: els submarins han de navegar per la superfície; en cas de seguretat de l'estat, est pot suspendre temporalment el pas innocent.

b) Règim dels estrets.

Estret = pas natural que constitueix una contracció del mar i que posa en comunicació dues zones d'alta mar (element geogràfic) a través del mar territorial d'un o diversos Estats riberencs (element jurídic), i és utilitzat per a la navegació internacional (element funcional).

3 categories:

1. Els estrets als quals s'aplica l'anomenat **dret de “pas de trànsit”**, que constitueix el règim general en la matèria: “la llibertat de navegació i sobrevol exclusivament per a finalitats de trànsit ràpid i ininterromput per l'estret d'una part de l'alta mar a una zona econòmica exclusiva i una altra part de l'alta mar o d'una zona econòmica exclusiva.” (art. 38.2) Exemple: Estret de Gibraltar.

Comprèn la navegació i el sobrevol d'aeronaus, d'acord amb les seues modalitats normals.

2. Els estrets a què s'aplica el règim de “**pas innocent**” és ràpid i ininterromput, però permet fondejar-hi i detenir-s'hi (sense possibilitat de suspensió per l'estat), per excepció del règim general que solament es poden suspendre per motius de seguretat.

Aquests estrets són els que formen una illa d'un estat riberenc d'aquest estret i el seu territori continental, quan de l'altre costat de l'illa hi ha una ruta de navegació igualment convenient.

Eixemple: estret de Messina i els estrets situats entre una part de l'alta mar o d'una zona econòmica exclusiva i el mar territorial d'un altre estat (exemple: Estret de Tirana) (art. 45)

3. Els estrets regulats per règims convencionals de llarga data i encara vigent s'aplicaran les disposicions especials d'aquests convenis (art. 35c)

Eixemple: Bósforo i Dardanelos

5. Zona contigua.- És la zona contigua al mar territorial que no pot estendre's més enllà de **24 milles marines comptades des de la línia base** a partir de les quals es mesura l'amplària del mar territorial. L'extensió d'aquesta zona està en funció de l'amplària del mar territorial, ja que pot tenir una major extensió en el cas que l'Estat riberenc decidisca establir un mar territorial que tinga una amplària inferior a dotze milles marines.

La Convenció estableix que els estats poden prendre “les mesures de fiscalització” necessàries per a prevenir i sancionar les infraccions de les seues lleis i reglaments duaners, fiscals, d'immigració o sanitaris que es cometen al seu territori o al seu mar territorial (art. 33.1)

En realitat les aigües de la zona contigua formen part bé de la zona econòmica exclusiva, bé de l'alta mar, sobre la qual l'Estat riberenc pot exercir certes competències especialitzades per a la seua millor protecció enfront de certes infraccions.

6.- Zona econòmica exclusiva: és la zona situada més enllà del mar territorial, adjacent a aquest, que no pot estendre's a més de **200 milles marines comptades des de la línia base.**

El seu establiment depèn d'una declaració expressa que determine la seua existència i extensió.

Té una naturalesa jurídica pròpia i autònoma sotmesa al règim jurídic de la Convenció del dret del mar, i ací es determinen els drets i la jurisdicció de l'estat riberenc i els drets i les llibertats dels altres estats.

a) Drets, jurisdicció i deures de l'Estat riberenc

—> Article 56: en la ZEE, l'Estat riberenc té:

a) drets de sobirania per a les finalitats d'exploració i explotació, conservació i administració dels recursos naturals, tant vius com no vius, de les aigües suprajacent al llit i del llit i el subsol de la mar, i respecte a altres activitats amb la intenció de l'exploració i explotació econòmiques de la zona, tal com la producció d'energia derivada de l'aigua, dels corrents i dels vents 25;

b) jurisdicció respecte a: i) l'establiment i la utilització d'illes artificials, instal·lacions i estructures; ii) la investigació científica marina, i iii) la protecció i preservació del medi marí;

c) altres drets i deures previstos en la Convenció”.

—> Des de l'entrada en l'Unió Europea, la pesca espanyola es regeix per la Política Pesquera Comú.

—> En la zona econòmica exclusiva, l'Estat riberenc posseeix també el dret exclusiu de construir, així com d'autoritzar i reglamentar la construcció d'illes artificials, instal·lacions o estructures per a finalitats econòmiques (art. 60).

7. La plataforma continental.- comprèn el llit i el subsòl de les àrees submarines que s'estenen més enllà del seu mar territorial i a tot el llarg de la prolongació natural del seu territori fins a la vora exterior del marge continental, o bé fins a una distància de 200 milles marines comptades des de les línies base a partir de les quals es mesura l'amplària del mar territorial, en els casos en què la vora exterior del marge continental no arribe a aquesta distància.

—> Article 76.5

- En el cas que l'estat dispose d'una plataforma continental àmplia que s'estenga fins a la vora exterior del marge continental més enllà de 200 milles (cas d'Argentina, Austràlia, Canadà i Índia, així com la plataforma continental espanyola en àrees del Cantàbric, Galícia i Canàries), el límit exterior d'aquella ha d'estar situat a una distància que no excedisca de 350 milles marines comptades des de les línies de base a partir de les quals es mesura l'amplària del mar territorial o de cent milles marines comptades des de la línia isobàtica de 2.500 metres, que és una línia que uneix profunditats de 2.500 metres.

—> Article 84.- Les línies del límit exterior de la plataforma continental s'indiquen en cartes a escala o llistes de coordenades geogràfiques per precisar-ne la situació i cada estat riberenc ha de fer-ne publicitat i dipositar un exemplar en la Secretaria General de les Nacions Unides.

Segons el cas, les aigües suprajacents de la plataforma continental poden ser aigües de la zona contigua, de la zona econòmica exclusiva o d'alta mar. L'exercici dels drets de l'estat riberenc sobre la plataforma continental no ha d'afectar la navegació ni altres drets i llibertats dels altres estats, com el dret a tendir cables i canonades (art. 79).

C) Espais marins fora dels límits de la jurisdicció nacional

1.- Alta Mar

2.- Zona de fons marins i oceànics

1. Alta Mar

Es refereix a totes les parts del mar NO incloses en la zona econòmica exclusiva, ni en el mar territorial o en les aigües interiors d'un estat ni en l'aigües arxipelàgiques d'un estat arxipelàgic... (art. 86).

La seua delimitació depèn dels límits exteriors dels espais marins de cada estat riberenc.

—> Article 87

“1. L'alta mar està oberta a tots els Estats, siguin riberencs o sense litoral. La llibertat de l'alta mar s'exercirà en les condicions fixades per aquesta Convenció i per les altres normes de Dret internacional. Comprendrà, entre altres, per als Estats riberencs i els Estats sense litoral: a) La llibertat de navegació; b) La llibertat de sobrevol; c) La llibertat de tendir cables i canonades submarins...d) La llibertat de construir illes artificials i altres instal·lacions permeses pel Dret internacional...e) La llibertat de pesca...f) La llibertat d'investigació científica...2. Aquestes llibertats seran exercides per tots els Estats tenint degudament en compte els interessos d'altres Estats en el seu exercici de la llibertat de l'alta mar, així com els drets previstos en aquesta Convenció respecte a les activitats en la Zona”.

L'alta mar ha de ser utilitzada amb finalitats exclusivament pacífics (art.88)

És il·legítima qualsevol reivindicació de sobirania sobre l'alta mar (art.89)

La CNUDM regula detalladament la llibertat de navegació, és a dir, el dret de tots els Esstats, siguin riberencs o sense litoral, a que els bucs que enarboren el seu pavelló naveguen en alta mar.

Els bucs posseiran la nacionalitat de l'Estat el pavelló del qual estiguen autoritzats a enarborar, encara que “ha d'existir una relació autèntica entre l'Estat i el buc” (art. 91.1)

Excepte en els casos excepcionals previstos de manera expressa en els tractats internacionals o en la *CNUDM, els bucs estaran sotmesos en alta mar a la jurisdicció exclusiva de l'Estat del pavelló (art. 92).

No obstant això, tot Estat haurà d'exercir de manera efectiva la seua jurisdicció i control sobre els bucs que enarboren el seu pavelló

Els vaixells de guerra en alta mar gaudeixen de completa immunitat de jurisdicció respecte de qualsevol altre Estat que no siga el del seu pavelló (art. 95).

Excepcions:

- Els bucs de l'estat del seu pavelló poden ser capturats o visitats en alta mar per bucs de guerra -dret de visita o de capturar en alta mar bucs o aeronaus militars d'un altre estat, a conseqüència d'actes de pirateria-

- El dret de visita i de captura es pot exercir en bucs que efectuen transmissions no autoritzades de ràdio o televisió dirigides al públic en general en violació de reglaments internacionals.
- Es permet perseguir (dret de persecució -hot pursuit-) i capturar un buc estranger quan les autoritats competents d'un estat riberenc tinguen motius suficients per a creure que aquest buc ha comès infraccions o violacions de lleis o reglaments d'aquest estat o violacions de drets per a la protecció dels quals va ser creada la zona en què s'ha comès la infracció.

Es permet el dret de visita quan hi haja motiu raonable per a sospitar que el buc o la seua tripulació es dedica a la tracta d'esclaus, no té nacionalitat, tenen una nacionalitat de buc de guerra i enarbora pavelló estranger o es nega a hissar el seu pavelló.

Hi ha altres convenis internacionals que reconeixen la cooperació internacional per al tràfic í·licit d'estupefaents i substàncies psicotròpiques que afecten la competència exclusiva de l'estat del pavelló (Conveni de Nacions Unides de lluita contra el tràfic de drogues que permet accions cooperatives)

Règim de la pesca.

La llibertat de pesca no és absoluta. Està condicionada pel fet que els estats tenen l'obligació d'adoptar les mesures que siguin necessàries per a garantir la conservació dels recursos biològics i de cooperar amb altres estats en l'adopció de tals mesures (art. 117).

La cooperació es realitza a través de tractats multilaterals que estableixen disposicions sobre quotes de captura, aparells prohibits, estacions de pesca i d'altres de similars.

Assistència i salvament.

Els estats estan obligats, sempre que la seua tripulació, passatgers o el mateix buc no córrega perill, a prestar auxili a tota persona en perill.

Els estats han de crear sistemes de salvament adequats i eficaços per a garantir la seguretat marítima i aèria.

2. La Zona

Són els fons marins i oceànics i el seu subsòl fora dels límits de la jurisdicció nacional. Depèn del límit exterior de la plataforma continental, còpies de la carta a escala o llistes de coordenades geogràfiques.

La Convenció estableix que la zona i els seus recursos són “patrimoni comú de la humanitat “ (art.136).

Cap estat pot reivindicar o exercir la sobirania sobre la zona o els seus recursos ni apropiar-se de cap part de la zona o dels seus recursos.

Les activitats d'exploració i explotació de recursos de la zona es realitzaran en **benefici de la humanitat**, amb especial atenció a les necessitats i els interessos dels països en desenvolupament (art. 140).

La zona ha d'utilitzar-se exclusivament amb finalitats pacífiques (art. 141).

II. COMPETÈNCIES DE L'ESTAT SOBRE L'ESPAI AERI

A) L'Espai aeri

És l'espai atmosfèric situat sobre la Terra. El límit superior de l'espai aeri és l'espai ultraterrestre, encara que no es coneix el límit precís entre l'un i l'altre.

L'espai aeri està situat, d'una banda, sobre espais sotmesos a la **sobirania de l'estat**, és a dir, **en territori de l'estat, les aigües interiors, el mar territorial i les aigües arxipelàgiques** (en el cas dels estats arxipelàgics) i els seus límits laterals són una projecció vertical de les fronteres terrestres i dels límits del mar territorial o de les aigües arxipelàgiques, si escau.

B) Règim jurídic de l'espai aeri nacional

L'espai aeri nacional és el suprajacent als espais sotmesos a la sobirania de l'estat i està també sotmès a la seua sobirania.

La Convenció sobre l'Aviació Civil Internacional (1944) disposa en el seu article 1:

“Els estats reconeixen que cada estat té sobirania exclusiva i absoluta sobre l'espai aeri corresponent al seu territori”.

El Conveni s'aplica solament a les aeronaus civils i no a les aeronaus de l'Estat.

Aeronaus d'Estat = les utilitzades en serveis militars, de duanes o de policia.

1. Servicis aeris no regulars

—> 5 llibertats de l'aire:

“Cada Estat contractant convé que totes les aeronaus dels altres Estats contractants que no s'utilitzen en serveis aeris internacionals regulars tindran dret, d'acord amb l'estipulat en la present Convenció, **a penetrar sobre el seu territori o sobrevolar-lo sense escales, i a fer escales** en ell amb finalitats no comercials, sense necessitat d'obtindre permís previ, i a reserva del dret de l'Estat sobrevolat **d'exigir aterratge...** Si aquestes aeronaus s'utilitzen en serveis diferents dels aeris internacionals regulars, en el transport de passatgers, correu o càrrega per remuneració o lloguer, tindran també el privilegi, amb subjecció a les disposicions de l'article 760, **d'embarcar o desembarcar** passatgers, **càrrega o correu**, sense perjudici del dret de l'Estat on tinga lloc l'embarque o desembarque a imposar les **reglamentacions, condicions o restriccions** que considere convenientes”.

2. Servicis aeris regulars

Cap servei aeri internacional regular podrà explotar-se en el territori o sobre el territori d'un Estat contractant, excepte amb el permís especial o una altra autorització d'aquest Estat i de conformitat amb les condicions d'aquest permís o autorització.

Acord Bermudes I --> Nombre creixent d'acords que han propiciat un desenvolupament espectacular de l'aviació comercial internacional. L'establiment dels serveis aeris internacionals regulars s'efectua així en virtut d'acords bilaterals, anomenats "Acords de línia", dels quals actualment existeixen més d'onze mil.

C) Règim jurídic de l'espai aeri internacional

= Espai aeri suprajacent que no estan sotmesos a la sobirania de l'Estat, és a dir, la zona contigua, la zona econòmica exclusiva, la alta mar i l'Antàrtida.

= llibertat de sobrevol.

D) Repressió d'actes í·licits contra la seguretat de l'aviació civil internacional.

Cas Torres Bessones —> 3.000 víctimes mortals.

Amb anterioritat subjecte a diferents convenis.

Actualment: Aprovació del Conveni per a la repressió d'actes il·líicits relacionats amb l'aviació civil internacional, fet a Pequín el 10 de setembre de 2010.